

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОВЕДІНКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Методи економічного регулювання, розроблені з використанням теорії поведінкової економіки стали популярними завдяки можливості їх практичного використання в багатьох сферах та отримання додаткового «резерву» підвищення ефективності державного управління разом з переважно невисокими видатками.

Концепція «м'якого підштовхування» зародилася в рамках поведінкової економіки на основі врахування впливу соціальних, когнітивних і емоційних факторів на прийняття економічних рішень індивідами. Засновниками так званого «лібертаріанського патерналізму», що припускає м'яке коректування поведінки адресатів регулювання (насамперед громадян) з боку держави в їх же власних інтересах прийнято вважати Р. Талера і К. Санстейна.

Теорія підштовхування або Nudge-технологія спрямована на те, щоб підштовхнути людину приймати ті рішення, які відповідають, насамперед, її інтересам, а вже потім інтересам всіх інших зацікавлених сторін. Лібертаріанський патерналізм передбачає визнання законним (патерналізм) старання архітекторів вибору (тих, хто «будує» поведінку, наприклад членів уряду, керівників компаній) впливати на вчинки людей так, щоб не обмежити при цьому їхню волю в прийнятті рішень (лібертаріанський аспект), проте направляти їхні дії у відповідному напрямку.

Р. Талер та К. Санстейн описали цілий ряд поведінкових відхилень, які впливають на прийняття рішень індивідами (помилку прив'язки, помилку доступності, помилку репрезентативності, оптимізм і самовпевненість, неприйняття втрат, відхилення убік статус-кво, фреймінг та ін.) та навели багато прикладів того, як знання щодо наявності поведінкових помилок та евристик можуть бути використані для підштовхування населення до прийняття рішень, які б покращили їх особистий та суспільний добробут.

Серед інструментів поведінкового «підштовхування», застосування яких найбільш перспективно в сфері державного регулювання, експерти називають такі: розкриття інформації, полегшення вибору громадянина, у тому числі встановлення певного вибору за замовчуванням, підкреслення (виділення) певних характеристик і застосування соціальних норм. Ці інструменти були вивчені в рамках значної кількості експериментів, апробовані на практиці й з великою ймовірністю можуть вплинути на успішність реалізації державного регулювання економіки.

Останнім часом популярність застосування поведінкової теорії у вигляді «підштовхування» як способу впливу на суб'єктів господарювання в процесі прийняття ними рішень відчутно зростає: майже 150 країн використовують подібні технології. Для підвищення ефективності й повсюдного впровадження методів Nudge більш ніж у 20 країнах створені відповідні підрозділи й/або центри розробки політики «підштовхування» до прийняття індивідуальних рішень, оптимальних з погляду суспільних інтересів. Зазначені підрозділи не є ідентичними й розрізняються по своєму статусу й формату.

Виділяють три основних варіанти інституціоналізації «поведінкового» регулювання, які відповідають централізованій і децентралізованій моделям:

- британська – створення окремого органу, що спеціалізується на розробці рішень із застосуванням методів поведінкової економіки або консультуючого держоргану на предмет того, які методи можуть бути використані;

- американська – покладання функцій з розробки пропозицій і координації застосування поведінкових методів у нормотворчому процесі на один з діючих підрозділів центрального органу влади, що здійснює діяльність у сфері реалізації регуляторної політики;

- скандинавська – створення підрозділів по застосуванню поведінкових методів на рівні окремих відомств.

Якщо британська та американська моделі є за своєю основою централізованими, то застосована в Данії модель відноситься до децентралізованої форми.

Група із застосування поведінкових методів Великобританії (ВІТ), що була заснована в 2010 році як підрозділ Секретаріату Кабінету Міністрів Великобританії, виконувала завдання по зменшенню витратності державних послуг, їх спрощенню для громадян; заохочуванню громадян «зробити кращий вибір для себе»; самоокупності самої організації. Сьогодні ВІТ перетворилася на міжнародну компанію, що надає консультаційні послуги урядам різних країн із застосуванням в державному регулюванні підходів поведінкової економіки (наприклад, надала допомогу урядам Австралії й Сінгапуру в створенні власних поведінкових підрозділів).

У скандинавських країнах відсутній державний орган з розробки пропозицій в галузі поведінкової економіки, проте органи державного управління (в Данії зараз їх 15) самостійно формують відповідні підрозділи, що підвищує ефективність їх функціонування.